

Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission

Leaving Certificate Examination 2026

Hungarian

Higher Level

Monday 15 June
Morning 9:30 – 12:30

100 marks

Do not hand this up.
This document will not be returned to the
State Examinations Commission.

Olvassa el a következő szöveget, és válaszoljon érthetően magyarul az I., II. és III. részben feltett kérdésekre!

Testvériesen vagy fele-fele?

1. Hiába igyekeznek egyre több helyen **tűzzel-vassal** irtani a piacok régebbi szereplőit, a közösségi gazdaság ellenállhatatlanul terjeszkedik. Miközben az ilyen típusú vállalkozások világszerte rengeteg kérdést vetnek fel és vitát gerjesztenek. Számos szolgáltatás a felhasználók, fogyasztók számára egyértelmű előnyökkel jár, támogatja a fenntartható fejlődést, növeli a hatékonyságot. Ugyanakkor sokan rávilágítanak arra, hogy a sharing economy például az adózás szempontjából kérdéseket vet fel, de a munkavállalókat is rengeteg kompromisszumra kényszeríti, például a munkaidő kapcsán.

2. Középkorú apukák állnak a csomagautomatáknál és adják fel vagy veszik át lányuk aktuális csereberéjének tárgyát, egy-két használt ruhát. A FoxPostnak nagyon bejött a szerződése a Vinteddel, amelyet 2008-ban alapított két litván fiatal, mert egy költözés miatt **meggyűlt a bajuk** a sok felesleges ruhával. A megoldás először csak egy barátoknak szánt webes alkalmazás lett, ma viszont a vállalatuk már a fejlett világ 17 országában működik. A FoxPost tulajdonosa, Bendzsel Ádám maga sem akarta elhinni, de a Vinted az év első negyedében jelentősen hozzájárult, hogy megduplázódjon a magánemberek közötti forgalom a csomagküldő szolgálatnál. A 18+-os korosztály is felfedezte ugyanis a „postát”, és a fiatalok néhány heti hordás után egymás között adják-veszik akár a drágább, márkás ruhákat is. Ez az üzleti modell a körkörös és a megosztáson alapuló gazdaság határmezsgyéje, amely jellemzően környezetkímélő, valamilyen digitális csatornán zajlik, mozgatórugója a közösségi élmény és a bizalom, és amelynek a lefölözésére boldogan csapnak le a hagyományos gazdaság szereplői.

3. A Vinted digitális alkalmazás olyan réteget mobilizált, amely eddig nem volt jelen ebben az ágazatban. A száguldó infláció és az ezzel párhuzamosan elértéktelenedő bérek is ösztönzik az efféle spórolást például a ruhavásárláson. Az elmúlt évek változatos válsághullámai újabb és újabb lendületet adtak a megosztáson alapuló gazdaságnak (amelyet még a magyar nyelvterületen is inkább az angol sharing economy kifejezéssel illetnek). Az ország egyik legmódosabb településrészén, a II. kerületi Pesthidegkúton például olyan energiaközösséget szerveznek az önkormányzat **bábáskodásával**, amelybe a jellemzően családi házas övezet lakói a saját napelemeik által előállított energiával lépnek be. A megtermelt megújuló energiát az önkormányzat kész felvásárolni, és a bölcsődék, óvodák vagy éppen az energifaló uszoda ellátására fordítani.

4. Az energiaválságon segítettek át agrárgazdákat az elmúlt egy-két évben a termelői közösségek is, amelyek ugyancsak a megosztáson alapuló gazdasági modell elterjedésével alakultak és alakulnak ki. A Birs Község számára kínládás volt a tavalyi év eleje, olyan mértékben nőtt a rezszi, drágult az üzemanyag. Drasztikusan, majdnem duplájára kellett emelni a tarifákat, mégis megmaradt a közösség. A Birs már a 11. szezonját viszi, és habár van **lemorzsolódás**, várólista is van a bekerülésre. A szerződés szerint a tagok havi fix összeget fizetnek a termelőnek, amiért a 40-50-féle gyümölcsből és zöldségből egyenlő arányban részesülnek, attól függően, hogy éppen mi terem. 2-3 hetente szállítják – jellemzően Budapestre – a csomagokat. „A piacra járás bizonytalanságát nem bírom felvállalni, ezzel viszont tudok kalkulálni, és ki tudom fizetni a számlákat” – magyarázza Héjjas Szilvia a termelői közösség elnökeit.

5. Ez az üzleti modell jellemzően hozzáférést, az igénybevétel lehetőségét nyújtja a tulajdonlás, a birtoklás helyett, és több okból is növekedésre van ítélve. Egyrészt generációs trend a tulajdonhoz való viszony megváltozása, elég csak a zenemegosztásra gondolni: ezer cd birtoklása helyett ma már elég egyetlen streamingszolgáltatásra előfizetni, és milliós nagyságrendben hallgathatók a zeneszámok. Másrészt az új technológiák is ebbe az irányba mutatnak. Most esetleg még kellemetlenség, hogy egy autómegosztó kocsiját valahol a közelben el kell csípni ahelyett, hogy a sajátunk a garázsban állna, egy önvezető autó esetében viszont ez fel sem merül majd, hiszen akkor és oda megy a jármű, amikor és ahova a fogyasztó kéri. Mindez társadalmi szinten és egyénenként is költségmegtakarítással jár. Csak Budapesten mintegy 700 ezer személygépkocsi van, és a kihasználtságuk nem éri el az 5 százalékot. A közösségi autómegosztásban ennek már most sokszorosa a kihasználtság, miközben az egyénnek nem kell megfizetnie a kocsi bekerülési árát, majd havonta a biztosítást, a javítást, a benzint, ami együttesen többre jön ki, mint a közösségi autók rendszeres városi használata.

6. Különös hozadéka a modellnek a közösségépítés. Ahhoz ugyanis, hogy működjön a megosztás, bizalomra van szükség. Nem véletlen, hogy az Airbnb lakáskiadási platformnak lényegi pontja a visszajelzés, és az Uber-sofőrök értékelése is meghatározó abban, hogy az applikáción bejelentkező autósok közül melyiket választja a fogyasztó. A közösségi média is elengedhetetlen: a termelői közösségek, a vásárlókat tömörítő szatyor-közösségek a világhálón tartják a kapcsolatot, szervezik a rendelést, a fuvarokat.

7. A szabályozott piac szereplőinek nagyobb az érdekérvényesítő képességük, mint a közösségi gazdaság résztvevőinek. Kétségtelen, hogy a megosztáson alapuló gazdaság szereplői némi **versenyelőny**hez jutnak, de ha ezt nem hagyják, azzal ellehetetlenítik a működésüket. Ha egy autótulajdonos úgy dönt, hogy a munkaideje után még vezet este az Uber sofőrjeként, akkor ő összességében jól tett a közösségnek. Ezt több európai országban, köztük Magyarországon is megtiltották, holott a felnőtt tudatos fogyasztó el tudná dönteni, hogy Uberrel vagy taxival akar-e menni, ahogy például az Egyesült Államokban ez teljesen normális. A túlszabályozás nem jelent előnyt Európa számára, sőt inkább versenyhátrányt okoz, holott kreativitásban nincs hiány, hiszen a világhódító Spotifyt Svédországban alapították, és más európai országok is ontják az ötleteket.
Szabó Yvette: HVG, 2023, adaptáció

I. RÉSZ

(30 pont / 100 pont)

Válaszoljon a következő kérdésekre!

1. a, Magyarázza meg, mit jelent a „tűzzel-vassal” kifejezés!
- b, Magyarázza meg, mit jelent a „meggyúlt a baja” kifejezés!
- c, Magyarázza meg, mit jelent a „bábáskodás” kifejezés!
- d, Magyarázza meg, mit jelent a „lemorzsolódás” kifejezés!
- e, Magyarázza meg, mit jelent a „versenyelőny” kifejezés!

(5 × 1 pont)

2. Hány országban működik ma a Vinted vállalat?

(5 pont)

3. Miért mondhatjuk, hogy az elmúlt évek változatos válsághullámai újabb és újabb lendületet adtak a megosztáson alapuló gazdaságnak?

(5 pont)

4. Miért mondhatjuk, hogy különös hozadéka a modellnek a közösségépítés?

(5 pont)

5. A cikk szerzője azt állítja, hogy „ha egy autótulajdonos úgy dönt, hogy a munkaideje után még vezet este az Uber sofőrjeként, akkor ő összességében jót tett a közösségnek”. A szöveg alapján magyarázza meg ezt az állítást, illetve fejtse ki véleményét, egyetért-e ezzel vagy sem!

(5 pont)

6. A cikk szerzője azt állítja, hogy „a túlszabályozás nem jelent előnyt Európa számára, sőt inkább versenyhátrányt okoz”. A szöveg alapján magyarázza meg ezt az állítást, illetve fejtse ki véleményét, egyetért-e ezzel vagy sem!

(5 pont)

II. RÉSZ

(30 pont / 100 pont)

Kommentár (min. 100, max. 150 szóban)

Kommentálja ezt a kijelentést a szöveg alapján minimum 100, maximum 150 szóban!

Változóban van az emberek viszonya a tulajdonhoz, és egyre többen vevők a közösségi élményre.

III. RÉSZ

(40 pont / 100 pont)

Esszé

A két téma közül válasszon ki egyet, és írjon egy minimum 300 szavas esszét!

1. lehetőség

A közösségi gazdaságon alapuló szolgáltatások köré valós közösségek szerveződhetnek, mely ellensúlyozza azt a folyamatot, hogy a digitális technológia fejlődésével egyre inkább a virtuális térben éljük társasági életünket.

vagy

2. lehetőség

„A jelenlegi kultúrában viszont az egyén a minden. Az a fontos, hogy te túlélj, te maradj fiatal, ha öszülsz, festesd a hajad, sőt, ültess be hajszálatat gyérülő homlokodba. A közösség másodlagos.”
(Csányi Vilmos)